

idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

DOI: 10.31198/idealkent.1502326

Araştırma Makalesi / Research Article

Sayı Issue 45, Cilt Volume 16, Yıl Year 2024-3, 1576-1610

Türk Siyasi Tarihinde Mübadele Süreci: Sakarya-Serdivan Örneği¹

Cemile Şahin²

ORCID: 0000-0001-9989-8903

Filiz Türüt³

ORCID: 0009-0008-8973-3708

Öz

Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki topraklarını kaybetmesiyle, buralarda yaşayan yüzbinlerce Müslüman Türk azınlık durumuna düşmüştür. Bir yandan azınlık konumunda olup, kötü muamelelere maruz kalan Müslüman Türklere yardım edebilmek, diğer yandan homojen bir nüfusa sahip ulus devlet oluşturabilme çabaları neticesinde, Türkiye ile Yunanistan arasında bir nüfus mübadelesi yapılması öngörülmüştür. 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi gereğince Yunanistan'da yaşayan Müslüman nüfusla (Batı Trakya Müslümanları hariç) Türkiye'de yaşayan Rum Ortodoks nüfusun (İstanbul, Bozcaada ve Gökçeada'daki Rumlar hariç) değiştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle göçmenlerin iskân edilebilmeleri için iskân bölgeleri tespit edilerek, gerekli hazırlıklar tamamlanmıştır. Sakarya bölgesi; coğrafi konumu, ulaşım olanakları, iklimi, verimli arazileriyle göçmenlerin sıklıkla yerleştirildiği önemli bir iskân bölgesidir ve mübadiller için tercih edilen bir yer olmuştur. Çalışmamızın amacı; Sakarya bölgesinde Serdivan ilçesine yerleştirilen mübadillerin iskân süreçlerini, yaşadıkları sıkıntıları, uyum süreçlerini ve bölgenin ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel yapısına katkılarını incelemektir. Mübadillerin yıllarca devam eden birlikte ve kardeşçe yaşama becerilerini ele alarak, günümüzde göçmenlerin uyum sorunları ve yerli toplumla barış içinde birlikte yaşama sürecinde karşılaşılan problemlere çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, nüfus mübadelesi, mübadil, Serdivan, iskân

¹ Bu çalışma; Dr. Cemile Şahin'in danışmanlığında Filiz Türüt tarafından, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'nda hazırlanan "Mübadele Sonrası Sakarya'ya Göçler ve Bu Göçlerin Serdivan'a Etkisi" isimli Yüksek Lisans Tezinin sentezlenerek makaleye dönüştürülmesi ile üretilmiştir.

² Doç. Dr., Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-posta: cemilleshn@gmail.com

³ Öğretmen, MEB, E-posta: filizturut@outlook.com

idealkent © Kent Araştırmaları Dergisi (*Journal of Urban Studies*)

<http://idealkentdergisi.com>

Geliş Tarihi Received Date: 18.06.2024

Kabul Tarihi Accepted Date: 10.10.2024

idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

DOI: 10.31198/idealkent.1502326

Araştırma Makalesi / Research Article

Sayı Issue 45, Cilt Volume 16, Yıl Year 2024-3, 1576-1610

The Process of the Population Exchange in Turkish Political History: The Case of Sakarya-Serdivan⁴

Cemile Şahin⁵

ORCID: 0000-0001-9989-8903

Filiz Türüt⁶

ORCID: 0009-0008-8973-3708

Abstract

Following the Ottoman Empire's loss of Balkan territories, a population exchange between Türkiye and Greece was proposed to aid mistreated Muslim Turks and create a homogeneous nation-state. The Turkish-Greek Population Exchange Agreement of January 30, 1923, mandated the exchange of Muslims in Greece (excluding Western Thrace) and Greek Orthodox Christians in Turkey (excluding İstanbul, Gökçeada and Bozcaada). Settlement areas for immigrants were identified and preparations completed. Due to its location, transportation facilities, climate, fertile lands, and opportunities, the Sakarya region has historically been a key settlement area for immigrants. The aim of our study is to focus on the settlement processes of the immigrants in the Serdivan district of Sakarya and the problems they faced during this process, their adaptation processes, their contributions to the economic, social, political and cultural structure of the region. The study emphasizes the long-standing ability to live together in harmony and brotherhood. It is intended that the evaluations made will also contribute to solving some of the problems encountered in the current process of immigrant integration and peaceful coexistence with the local community.

Keywords: Migration, population exchange, exchangee, Serdivan, settlement

⁴ This study; was produced by synthesizing and transforming the Master's thesis titled "Post-Exchange Migration to Sakarya and Its Impact on Serdivan" into an article. The thesis was prepared by Filiz Türüt at Karabük University, Institute of Social Sciences, Department of History, under the supervision of Dr. Cemile Şahin.

⁵ Associate Professor, Bandırma Onyeddi Eylül University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations, E-mail: cemilleshn@gmail.com

⁶ Teacher, Ministry of Education, E-mail: filizturut@outlook.com

idealkent © Kent Araştırmaları Dergisi (*Journal of Urban Studies*)

<http://idealkentdergisi.com>

Geliş Tarihi Received Date: 18.06.2024

Kabul Tarihi Accepted Date: 10.10.2024

Giriş

Göç, sadece coğrafi yer değişiminden ibaret değil toplumsal, sosyal, ekonomik ve kültürel yapıları derinden etkileyen çok boyutlu bir gerçekliktir. Osmanlı tarihinde 19. yüzyıl, özellikle Kırım, Kafkaslar ve Rumeli gibi kaybedilen bölgelerdeki Müslüman halkın Anadolu'ya büyük göçler yaşadığı kritik bir dönemdir. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sonrası başlayan göçler, 1856'dan sonra Kırım ve ardından Kafkaslar'dan gelen kitlesel göçlerle artmıştır. En büyük göç dalgası ise 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında gerçekleşmiştir. Balkan Savaşları (1912-1913) ve Birinci Dünya Savaşı da bu süreci etkileyen diğer önemli olaylardır.

Cumhuriyet döneminde de Osmanlı'dan devralınan göç yönetimi devam etmiş devletin, kuruluş sürecinde göçmenler ekonomik, askeri, siyasi, sosyal açıdan önemli bir kaynak olarak görülmüştür. Özellikle Yunanistan'la yapılan "1923 Nüfus Mübadelesi" ayrı bir öneme sahiptir.

Çalışmanın Amacı ve Yöntem

Bu çalışmada, öncelikle Türkiye ile Yunanistan arasında 30 Ocak 1923'de imzalanan Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi'ne giden süreç ve bu süreç içerisinde yaşanan gelişmeler incelenmiştir. Ayrıca, Tasfiye Talepnamelerinden yola çıkılarak tespit edebildiğimiz kadarıyla Kocaeli-Adapazarı bölgesine iskân edilen mübadillerin listesi verilmiştir. Çalışmanın asıl amacını oluşturan bölümde, Serdivan bölgesinde mübadiller ele alınarak; Serdivan'ın, günümüzdeki yerinde kurulmasında mübadillerin rolü ve önemi, buraya yerleştirilen mübadillerin bir kısmının zamanla başka bölgelere göç etmelerine rağmen, kalan mübadillerin bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel olarak gelişmesindeki önemi incelenmiştir. Çalışmada, arşiv kaynakları, dönemin gazeteleri başta olmak üzere, konuyla ilgili olarak yazılmış çeşitli kitap ve makalelerden yararlanılmıştır. Yapılan değerlendirmelerin, güncel göç ve göçmen sorunlarının çözümüne katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu amaçlarla, mübadillerin yaşadıkları zorluklara rağmen başarılı bir şekilde gerçekleştirilen uyum süreçlerinin, günümüzde yaşanan göçmen sorunları ve sosyal entegrasyon çalışmalarında nasıl bir yol haritası oluşturabileceğine dair çıkarımlar elde edilmesi hedeflenmiştir.

Bulgular

Mübadele Süreci

Mübadele; Lozan Anlaşması gereğince, Yunanistan'daki Türklerle, Türkiye'deki Rumların (Batı Trakya Türkleriyle İstanbul, Bozcaada ve Gökçeada Rumları hariç) karşılıklı olarak yer değiştirmesi olayıdır.

24 Nisan 1830'da Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsız bir devlet olan Yunanistan, kuruluşundan itibaren "*Megali İdea*" doğrultusunda hareket ederek iç ve dış politikalarında Osmanlı ve Türkiye aleyhinde politikalar izlemiştir. Avrupalı devletlerin desteğiyle politikalarını uygulamaya çalışan Yunanistan, Milli Mücadele sürecinde beklenmedik bir direnişle karşılaşmış ve olayların seyri değişmiştir. Yaşanan süreçlerde, iki ülke arasında çeşitli şekillerde devam eden göçler ve özellikle Yunanistan'ın Türklere uyguladığı katliam ve kıyım hareketleri, bu bölgelerde iki halkın bir arada yaşamasını zorlaştırdığından, mübadeleyi zorunlu hale getirmiştir. Diğer yandan, Türk ve Yunan devletlerinin, savaşın getirdiği yorgunluk, ekonomik sıkıntılar başta olmak üzere yaşadıkları bu zorlu süreçte hemen harekete geçerek toparlanmaları gerektiğinden, mübadele onlar için kaçınılmaz olarak görülmüştür. Her iki tarafta en kısa sürede sorunun çözüme kavuşturularak, boş kalan arazilerde üretimin başlaması, ekonominin düzeltilmesi, homojen bir nüfus yapısına sahip ulus devlet oluşturma politikası doğrultusunda hareket etmiştir. Bu doğrultuda, Lozan Konferansı sırasında yapılan görüşmeler neticesinde, Türkiye ile Yunanistan arasında 30 Ocak 1923'de "*Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol*" imzalanmış, meclis onayından geçerek 25 Ağustos 1923'de yürürlüğe girmiştir.

Mübadele Sözleşmesi'nin uygulanmasında sıkıntı yaşanmaması, olası sorunların çözüme kavuşturulması amacıyla kurulan "*Muhtelit Mübadele Komisyonu*" yani "*Karma Komisyon*", toplamda dört Türk, dört Yunan ve Milletler Cemiyeti'nin seçtiği üç tarafsız üyeden oluşmuştur. Komisyonun giderlerinin, Türk ve Yunan hükümetleri tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır. Komisyonun başlıca görevleri; mübadillerin taşınabilir ve taşınmaz mallarının değerlendirilmesi, geride bıraktıkları malların tespit edilmesi ve yeni yerleştikleri bölgelerde bu malların karşılığının verilmesini sağlamaktır. Ayrıca sürecin sorunsuz ilerlemesi için alt

komisyonlar oluşturulmuş ve mübadillerin haklarının korunması amaçlanmıştır (Çelebi, 2006, s.108-116; İpek, 2000, s.30; Özcan, 2010, s.62).

Mübadele Sözleşmesi imzalandıktan sonra, Türkiye'ye gelmesi planlanan yaklaşık beş yüz bine yakın Türk ahalinin sorunsuz taşınma, sevk ve iskânı için önlemler alınmıştır. Bu amaçla, 13 Ekim 1923'de TBMM tarafından "*Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti*" kurulmuş, vekaletin başkanlığına İzmir milletvekili Mustafa Necati Bey getirilmiştir. Ardından, 8 Kasım 1923'de "*352 Sayılı Mübadele, İmar ve İskân Kanunu*" kabul edilerek, iskân çalışmalarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır ("*352 Sayılı Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti İhdasına Dair Kanun*", Kanunlar Dergisi 1923, 2: 109).

Ayrıca, Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti tarafından yapılacak çalışmaların düzenli olarak yürütülebilmesi için tüm vilayetlerde ve kazalarda "*İmar ve İskân Komisyonu*" kurulması kararlaştırılmıştır (İskân Tarihçesi, 1932, s.20). Ancak vekalette sık sık başkan değişiklikleri ve vekalet memurlarıyla yerel memurlar arasında sağlıklı iletişimden kaynaklanan sorunlar yaşanması nedeniyle çalışmalar aksamış, 11 Aralık 1924'de Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti kaldırılarak yerine Dahiliye Nezareti'ne bağlı "*İskân Müdüriyet-i Umumisi*" kurulmuş, vekaletin yetkileri bu komisyona devredilmiştir (İpek, 2000, s.37-39).

Mübadillerin Anadolu'ya sevki için ilk aşamada on yedi Türk vapuruyla anlaşma yapılarak hazırlıklara başlanmış, çocuklar ve muhtaç kişilerden ücret alınmamış, diğer mübadillerden ise cüzi bir ücret talep edilmiştir. Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti ile Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin ortak çalışmalarıyla, 13 Ekim 1923 ile 19 Ekim 1923 tarihleri arasında ilk mübadele işlemi gerçekleştirilmiştir (Parlak, 2012, s.134; Özcan, 2010, s.65).

Sakarya Bölgesinde Mübadiller

Tarihsel Süreç İçerisinde Sakarya

Sakarya şehrinin temeli, XVI. yüzyılda Sakarya nehri civarında Osmanlı hâkimiyetinde kurulan "Ada Karyesi" (Adaköy) adlı köyle atılmıştır. Bölgede tarım ve ticari faaliyetlerin sürdürülebilmesi için kurulan pazaryerleri zamanla gelişmiş, bölge önemli bir ticaret, ekonomi ve sosyal merkez haline gelmiştir. Yerleşim, bu pazaryerlerine göre şekillenerek "Adapazarı" olarak tanınmıştır. Osmanlı döneminde, Sakarya

yöresi özellikle sebze, meyve, kereste gibi ürünlerde çeşitlilik, orman kaynakları, coğrafi konumu, önemli yol güzergâhları gibi özellikleriyle büyük öneme sahiptir. Sapanca'ya bağlı olduğu kayıtlardan anlaşılan Adapazarı, 1837'de kaza statüsü kazanmış ve 1868'de "Adapazarı Belediyesi" adı altında belediye teşkilatı oluşturulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında Kocaeli vilayetine bağlı bir kaza olan Adapazarı, 1954 yılında Kocaeli'nden ayrılarak Sakarya Vilayeti'nin merkez ilçesi olan Adapazarı'na dönüşmüştür. Bu süreçte Sakarya yöresi, Adapazarı'nı da içeren önemli bir bölge olarak idari bakımdan Kocaeli idari teşkilatı içinde yer almıştır. (Eröz ve Alpan, 1968, s.6-8; Narin, 2011, s.21-26, 34; Sakarya Halk Kültürü, 2003, s.6). Günümüzde Sakarya'nın; Adapazarı (merkez), Akyazı, Arifiye, Erenler, Ferizli, Geyve, Hendek, Karapürçek, Karasu, Kaynarca, Kocaali, Pamukova, Sapanca, Serdivan, Söğütlü, Taraklı gibi ilçeleri mevcuttur (Sakarya Valiliği İl Brifingi, Temmuz 2022).

Osmanlı Devleti'nin toprak kayıplarıyla birlikte, özellikle Kırım, Kafkasya ve Rumeli'den Anadolu'ya yönelik göçlerde Sakarya bölgesi önemli bir yerleşim alanı olmuştur. Ayrıca yurt içinde de Doğu Karadeniz ve diğer çeşitli yörelerden Sakarya'ya önemli göçler yapılmıştır. Günümüzde bölgede Yörükler, Manavlar, Çerkesler, Karadenizliler, Arnavutlar, Boşnaklar, Pomaklar, Tatarlar, Gürcüler, Abhazlar, Muhacirler, Mübadiller, Romanlar, Lazlar, Zazalar, Hemşinliler, Karadenizliler, Suriyeli göçmenlerle az da olsa Rum ve Ermeni toplulukları bulunmaktadır (Aktaş, 2008, s.75).

Sakarya'da Mübadilleri İskân Politikaları ve Uygulamaları

İskân bölgeleri seçilirken fiziksel, sosyal, ekonomik, beşerî ve tarihi faktörler göz önünde bulundurulmuştur. Mübadillerin iskân sürecinde; ekonomik faaliyetleri, gelenekleri, sosyal, kültürel yapılarıyla, alışkın oldukları iklim şartları da önem taşımış, bu unsurların dikkate alınması, mübadillerin yeni yerleştikleri bölgede sosyo-kültürel ve ekonomik olarak uyum sağlamalarını kolaylaştırmıştır (Çelebi, 2005, s.145-147). Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti, mübadillerin iskân edilecekleri bölgeleri belirlemek için çalışmalar yapmış ve iskân bölgelerini önce yedi, sonra on bölgeye çıkarmıştır. Bu bölgeler şu şekildedir (Arı, 1995, s.50-52):

1. Bölge: *Sinop, Samsun, Ordu, Giresun, Gümüşhane, Trabzon, Amasya, Çorum, Tokat*
2. Bölge: *Edirne, Tekfurdağı, Gelibolu, Kırkkilise, Çanakkale*

3. Bölge: Balıkesir
4. Bölge: İzmir, Manisa, Aydın, Menteşe, Afyon
5. Bölge: Bursa
6. Bölge: İstanbul, Çatalca, Zonguldak
7. Bölge: İzmit, Bolu, Bilecik, Eskişehir, Kütahya
8. Bölge: Antalya, Isparta, Burdur
9. Bölge: Konya, Niğde, Kayseri, Aksaray, Kırşehir
10. Bölge: Adana, Mersin, Silifke, Kozan, Ayıntab, Maraş

Mübadillerin yerleştirileceği iskân bölgeleri arasında bulunan İzmit ve civarı yedinci bölge olarak belirlenmiştir. Sakarya, yedinci iskân bölgesinin limanı konumundaki İzmit muntıkası dâhilinde yer almıştır.

Göçmenlerin sevkıyatı için yetkili makamlar tarafından sevk programları hazırlanmış, mübadillerin zarar görmeden sevk ve iskân edilebilmesi için tedbirler alınmıştır. Taşıma araçları, güzergahlar, vapurların kullanımı, indirme-bindirme işlemleri belirlenmiştir. Şehirlerde ve limanlarda sağlık ve barınma tedbirleri gibi önlemler alınmış olmasına rağmen, sevk ve iskân sürecinde bazı sıkıntılar, düzensizlikler yaşanmıştır (Arı, 2008, s.134-143; İpek, 2000, s.44-48). Vapurlarla Anadolu'ya sevk edilen mübadiller, varış noktalarında kimlik ve belge kontrollerinden geçirilmiş, sağlık kontrolü yapılmıştır. Tasfiye Talepnamesi, aile kimlik belgesi, aşı belgesi ve Yunanistan'da bulunan mallarına karşı verilen kıymet belgesi gibi belgeler mübadiller için gereklidir. Mübadele sürecini yöneten Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti, iskân bölgelerinde örgütlenerek mübadillere yardım ve destek sağlamıştır (Arı, 1995, s. 48-50, 89-90).

Tasfiye Talepnamelerinden anlaşıldığına göre mübadiller; Selanik vilayetinin Drama, Kavala, Vodina, Demir Hisar, Yeniceyi Vardar, Doyran, Gevgili, Kalkış, Katrin, Lankaza, Siroz, Kesendire, Karaferye, kazalarından gelmiştir. Ancak kayıtlarda bazı eksikliklerin olduğu anlaşılmaktadır (Kaya ve Deveci, 2014, s.179). Yedinci iskân bölgesi olarak tespit edilen İzmit ve Adapazarı civarlarına iskân edilecek olan mübadiller büyük ölçüde Selanik, Girit, Manastır, Yanya, Cezayir-i Bahr-ı Sefid bölgelerinden gelmiştir ve çoğunlukla İzmit, Adapazarı, Akyazı, Darıca, Bahçecik, Hendek, Gebze, Karamürsel, Geyve, Kandıra, Söğütlü bölgelerine iskân edilmişlerdir (Çetin, 2015, s.1378-1379).

Vapurlarla taşınan mübadiller belirli dağıtım merkezlerine toplanmış, kalıcı olarak iskân edilecekleri bölgelere nakledilmeden önce buralardaki

misafirhanelerde yaklaşık üç gün süreyle misafir edilerek işlemleri tamamlanmaya çalışılmış, ardından kalıcı iskân bölgelerine gönderilmişlerdir. İskân bölgelerinde imkanlar doğrultusunda yerleştirilmeye çalışılan mübadillerin, gerekli hallerde Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin sağladığı çadırlarda 1-2 yıla kadar kaldıkları da olmuştur. Örneğin bu aşamada Kocaeli bölgesine (Serdivan'a yüz adet, Fındıklı'ya yüz adet ve Bahçecik'e yüzelli adet tahsis edilmek üzere) üçyüzelli adet çadır sevk edilmiştir (Kızılay Arşivi, 5 Nisan 1340/1924, 88/69). Ancak bir süre sonra mübadillerin sayıları arttığından çadırların yetersiz kaldığı, bölgeye yeni çadırların gönderildiği anlaşılmaktadır (Kızılay Arşivi, 2 Nisan 1340/1924, 88/ 152; Kızılay Arşivi, 8 Nisan 1340/1924, 88/ 152).

Dönemin gazetelerinden Vatan gazetesinde, mübadillerin bir kısmının 16.02.1924 tarihinde Kavala ve Drama bölgelerinden Salih vapuruyla nakledilerek, öncelikle Çanakkale'ye, ardından İzmit bölgesine geldiği (Vatan, 18 Şubat 1924), Antalya vapurunun ise Selanik'ten getirmiş olduğu mübadilleri 17.03.1924'de yola çıkararak İzmit'te tahliye ettiği (Vatan, 18 Mart 1924), Drama bölgesinden (Yeniköy ve Kuruca karyelerinden) gelen 340 kadar mübadilin yine İzmit bölgesine sevk edildiği (Vatan, 16 Nisan 1924) şeklinde haberler yer almıştır. Vakit gazetesinde ise Drama'nın çeşitli köylerinden gelen mübadillerin sevk ve iskân işlerinin devam ettiği ve haberin yayınlandığı tarihlerde yaklaşık 465 mübadilin İzmit bölgesine sevk edildiği haberleri ele alınmıştır (Vakit, 20 Nisan 1924). Vakit gazetesinde, İstanbul'a gelmiş olan sekiz bin kadar mübadilin çeşitli bölgelere sevk edileceği, bunların bir kısmının İzmit bölgesindeki Darıca mıntıkasına gönderileceği, yine Selanik ve Drama (Karagöz karyesinden), İzmit yöresine 4-5 Nisan 1924 tarihlerinde mübadillerin sevk edildiği bildirilmiştir (Vakit, 22 Nisan 1924). Vapurların dışında, trenlerle gelen mübadillerden yaklaşık yedi yüz kadarının İzmit'e sevk edildiği haberler arasındadır (Vakit, 18 Mayıs 1924). Anlaşıldığı kadarıyla, 1923-1927 yılları arasında Anadolu'ya nakledilen 456.720 Müslüman mübadilin, yaklaşık 27.687'si İzmit (Kocaeli) ve bu bölgeye bağlı birimlere sevk edilmiştir (Çetin, 2015, s.1378).

Tasfiye Talepnamelerine göre özellikle Selanik bölgesinden olup, Adapazarı (Sakarya), Kocaeli bölgelerine sevk ve iskân edilen mübadillerin listesi şu şekildedir:

Tablo 1: Kocaeli-Adapazarı Bölgesine İskân Edilen Mübadiller

Memleketi	Sevk Tarihi	İskân Mahalli	Açıklama
Selanik-Drama Sarışaban	01.01.1923	Kocaeli- Adapazarı	Hacı Refik eşi Sıdıka
Selanik-Drama Sarışaban	01.01.1924	Kocaeli- Adapazarı	Polis Osman eşi Emine, çocukları Nimet, Latife, Zehra
Manastır- Sarıgül Köyü	22.02.1924	Kocaeli- Adapazarı	Rençber Süleyman kızı Hanife
Selanik-Drama Kassam Mah.	10.03.1924	Kocaeli- Adapazarı	Ahmet kızları Enise, Hasibe
Yanya-Loça Yusuf Ağa Mah.	16.05.1924	Kocaeli- Adapazarı	Mütevellizade Şemsettinoglu Salahattin
Selanik-Siroz İlıcadere Köyü	10.07.1924	Kocaeli- Adapazarı	Çiftçi Musaoğulları İslam ve Hüseyin
Selanik-Siroz Alşan Köyü	27.07.1924	Kocaeli- Adapazarı	Ahmetoğlu Osman
Selanik-Siroz Baraklı Cuma Köyü	28.07.1924	Kocaeli- Adapazarı	Molla Şabanoğlu Mustafa
Selanik-Siroz Alşan Köyü	04.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Hüseyinoğlu Hacı Mahmut
Selanik-Siroz Acve Köyü	04.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Çiftçi Alioğlu İbrahim
Selanik-Siroz Eynelli Mah.	04.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Çiftçi Mustafaoğlu Süleyman
Selanik-Siroz Çerpeşte Köyü	06.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Mehmetoğlu Mehmet
Selanik-Siroz Fuadiye Mah.	07.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Demiroğlu Hafız Ahmet
Selanik-Siroz Camii Atik Mah.	10.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Mehmet eşi Ulviye'yle çocukları Kadri, Esmâ, Hatice
Selanik-Siroz DemirHisar- Sengel Köyü	11.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Bakkal Haliloğlu Hafız Mehmet
Selanik-Siroz DemirHisar- Sengel Köyü	11.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Çiftçi Ahmetoğlu İsmail
Selanik-Siroz Hamzalı Köyü	12.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Çiftçi Osmanoğlu İsmail
Selanik-Siroz Süleymanbey Mah.	13.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Muharremoğlu Ahmet ve eşi Mukaddes

Selanik-Siroz Debbağ Murat Mah	13.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Fehmioğlu Ali
Selanik-Siroz DemirHisar- Camii Atik Mah.	15.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	İmam Hacı Mustafa kızı Hatice
Selanik-Siroz DemirHisar- Sengel Köyü	15.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Çiftçi İbrahimoğlu Genç Osman
Selanik-Siroz Pervişte Köyü	16.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Zekeriya kızı Güllü ile Şeyh Agâh kızları Üftade, Zehra ve Mukaddes
Selanik	15.08.1924	Kocaeli- Adapazarı	Zahireci Hüseyinoğlu İbroş
Selanik- Langaza Suha Köyü	07.02.1925	Kocaeli- Adapazarı	Çiftçi Kadir Çavuş
Selanik-Drama	08.03.1925	Kocaeli- Adapazarı	Çarşamba'da meskûn Mustafa oğlu Osman ailesiyle birlikte Adapazarı'na sevk edilmiştir
Selanik-Drama Yenimahalle	04.04.1925	Kocaeli- Adapazarı	Ömeroğlu Mehmet
Selanik-Drama Halilbey Mah.	07.04.1925	Adapazarı- Avadis Mah.	Abdullah Arif eşi ve Arap Bilal kızı Ayşe
Selanik-Drama Boyran Mah.	08.04.1925	Kocaeli- Adapazarı	Mehmet kızı Atiye
Yanya	12.04.1925	Kocaeli- Adapazarı Müslim Subaşı Mah.	İbrahim Ağa varisleri Mustafa, Saime, Zübeyde, İbrahim, Kadri ve Hüseyin
Yanya Arslan Paşa Mah.	12.04.1925	Kocaeli- Adapazarı Rum Subaşı Mah.	İbrahimoğlu Suphi
Yanya-Preveze Süleymaniye Mah.	15.04.1925	Kocaeli- Adapazarı	Hacı Abbas kızı Fatma
Selanik-Siroz Rahmanlı Köyü	18.04.1925	Kocaeli- Adapazarı Çarkai Samiye Köyü	Çiftçi İdrisoğlu Ali
Selanik-Siroz İğneli Köyü	18.04.1925	Kocaeli- Adapazarı	Rençber Musaoğlu Şaban

		Çarkai Lütfiye Köyü	
Selanik-Siroz Bedrettin Bey Mah.	21.04.1924	Kocaeli-Adapazarı Boyacılar Mahallesi	Saraç Ahmetoğlu Saraç Ali
Selanik-Siroz Çerkes Fuadiye Mh.	21.04.1925	Kocaeli-Adapazarı Gırallar Mah.	Çiftçi Musaoğlu Mehmet
Selanik-Siroz Muhacir Mah.	21.04.1925	Kocaeli-Adapazarı Celül Mah.	Çiftçi Mehmetoğlu Emin
Selanik-Siroz Musa Çelebi Mah.	21.04.1925	Kocaeli-Adapazarı Uzanlar Mah.	Çiftçi Ali Yazıcıoğlu Hüseyin Onbaşı
Selanik-Siroz Bedrettin Bey Mah.	22.04.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Mehmetoğlu Hacı Osman
Selanik-Siroz Baraklı Cuma Mah.	02.05.1925	Kocaeli-Adapazarı	Berber Mustafaoğlu Nuri
Selanik-Siroz Baraklı Cuma Mah.	02.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Peşkirici-i Kebir Mah.	Hasanoğlu Hasan
Selanik-Siroz Ilıcadere Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Savuklar Köyü	Çiftçi Elmasoğlu Mümin
Selanik-Siroz Ilıcadere Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Savuklar Köyü	Ahmetoğlu Hüseyin ve kızları Rabia ile Fatma
Selanik-Siroz Dimitriç Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Garibler mah.	Hasanoğlu Mümin
Selanik-Siroz Dimitriç Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Peşkirici-i Sağır Mah.	Süleymanoğlu Tahir
Selanik-Siroz İkitelli Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Subaşı Mah.	Ahmet oğlu Mümin
Selanik-Siroz İkitelli Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı	Mustafaoğlu Hasan
Selanik-Siroz	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı	Çiftçi Ahmetoğlu Mecit

Hemendos Köyü		Makari-i İlyasiye Mah.	
Selanik-Siroz Yeniköy	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Ahmetoğlu Kadri
Selanik-Siroz Neolyan Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Mehmetoğlu Ali
Selanik-Siroz Neolyan Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Mustafaoğlu Yusuf
Selanik-Siroz Ebdimal Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Çiftçi İsmail kızı Naile
Selanik-Siroz Ebdimal Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Çiftçi kör Hüseyinoğlu İbrahim
Selanik-Siroz Köprübaşı Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Çiftçi Osmanoğlu Ali
Selanik-Siroz Balitros Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Çiftçi Osmanoğlu Ahmet eşi ve Halil kızı Münevver
Selanik-Siroz Balitros Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Çiftçi Haliloğlu İsmail
Selanik-Siroz Balitros Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Çiftçi Ahmetoğlu Selim
Selanik-Siroz Çakallar Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Garibler Mah.	Salih kızı Fatma
Selanik-Siroz Balitros Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Celül Mah.	Çiftçi Abdi oğullarından Mahmutoğlu Bekir
Selanik-Siroz İkitelli Köyü	03.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Recep Pehlivan kızı ve Bekir eşi Hanife'yle kardeşi Ali
Selanik	04.05.1925	Kocaeli-Adapazarı Peşkirici Kebir Mah.	Tüccar Hasanoğlu Ali Kazım
Selanik	04.05.1925	Kocaeli-Adapazarı	Zahireci Şerifoğlu Salim
Selanik	04.05.1925	Kocaeli-Adapazarı	Mustafa kızı Arife

Selanik	05.05. 1925	Kocaeli-Adapazarı	Jandarma Hüseyinoğlu Hasan
Selanik	05.05. 1925	Kocaeli-Adapazarı Tuzla Mah.	Mustafaoğlu Ahmet
Selanik-Siroz Tuğlar Köyü	05.05. 1925	Kocaeli-Adapazarı Garibler Mah.	Çiftçi Osmanoğlu İsmail
Drama	11.06.1925	Kocaeli-Adapazarı	Bafra'da iskân edilen Demir oğlu Osman'ın Adapazarı'nda iskanına izin verilmiştir.
Lankaza	19.09.1925	Kocaeli-Adapazarı	İbrahim kızı Ümmü
Selanik-Drama Kavala-Atik Mah.	16.07.1925	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Mustafa kızı Habibe
Kalkandelen	30.07.1925	Kocaeli-Adapazarı	Ali Rıza
Selanik-Kılıkış Hasan Obası Köyü	02.09.1925	Kocaeli-Adapazarı	Yusuf kızı Aliye
Manastır- Kozana Naslıç Kazası	14.02.1926	Kocaeli-Adapazarı Gedikoğlu Mahallesi	Mustafa kızı Nazike
Selanik-Kılıkış	17.02.1926	Kocaeli-Adapazarı	Mehmet Ali kızı Gülşah
Selanik-Siroz Alşan Köyü	18.02.1926	Kocaeli-Adapazarı Boyacılar Mah.	Rençber Hamzaoğlu İbrahim
Selanik	24.02.1926	Kocaeli-Adapazarı Peşkirci Kebir Mahallesi	Tüccar Âdemoğlu Rıza
Selanik	24.02.1926	Kocaeli-Adapazarı Peşkirci Kebir Mahallesi	Bakkal Hasanoğlu İzzet
Selanik	24.02.1926	Kocaeli-Adapazarı	Marangoz Zekeriyaoğlu İsmail
Selanik	24.02.1926	Kocaeli-Adapazarı	Çiftçi Ali Haliloğlu Hacı Şaban
Selanik-Siroz	03.03.1926	Kocaeli-Adapazarı Subaşı Mahallesi	Mehmetoğlu Ahmet

Manastır-Florina Kanbalı Köyü	06.03.1926	Kocaeli-Adapazarı Peşkirici Kebir Mahallesi	Çiftçi Eminoğlu Bekir Ağa
Manastır-Florina	06.03.1926	Kocaeli-Adapazarı Karakalpak Mahallesi	Rençber İbrahimoğlu Arif
Selanik-Drama Pravişte-Ahadlar	24.03.1926	Kocaeli-Adapazarı	İbrahimoğlu Ahmet
Selanik-Kılıkış	27.04.1926	Kocaeli-Adapazarı	İboş kızı Vezire
Selanik-Kılıkış	27.04.1926	Kocaeli-Adapazarı	Mustafa kızı Hayriye
Selanik-Siroz Köprübaşı Mah.	12.05.1926	Kocaeli-Adapazarı Celül Mahallesi	Fırıncı Ahmet eşi ve İsmail kızı Emine
Selanik-Siroz Ebdiye Köyü	12.05.1926	Kocaeli-Adapazarı Gazeller Mahallesi	Çiftçi Musaoğlu Mehmet
Selanik-Siroz Kadiriye Köyü	12.05.1926	Kocaeli-Adapazarı Rum Subaşı Mahallesi	Çiftçi Mehmetoğlu Emin
Selanik-Siroz Pançiroz Köyü	18.05.1926	Kocaeli-Adapazarı Boyacılar Mah.	Çiftçi Salihoğlu Mustafa
Selanik-Siroz Kara Hamza Mah.	18.05.1926	Kocaeli-Adapazarı Müslim Subaşı Mahallesi	KunduracıAhmetoğlu Mustafa
Selanik-Siroz Hâkim Davut Mah.	18.05.1926	Kocaeli-Adapazarı Gedikoğlu Mahallesi	Zahireci Ahmetoğlu Demir
Selanik-Siroz Bazdar Mahallesi	18.05.1926	Kocaeli-Adapazarı Gedikoğlu Mahallesi	Rençber Salihoğlu Mustafa
Selanik-Siroz Zihne-Vilçeste Köyü	18.05.1926	Kocaeli-Adapazarı	Rençber Salihoğlu Mustafa

Manastır-Kozana Serfiçe Kazası	27.05.1926	Kocaeli-Adapazarı Müslim Subaşı Mahallesi	Kunduracı Abdi kızı Emine
Selanik-Siroz DemirHisar-Kibriye	02.06.1926	Kocaeli-Adapazarı	Çiftçi Ahmet eşi Fatma ve oğlu Hasan
Selanik-Siroz DemirHisar-Todoriç	02.06.1926	Kocaeli-Adapazarı Peşkirci Kebir Mahallesi	Osmanoğlu Ali
Selanik-Siroz DemirHisar-Sengel	02.06.1926	Kocaeli-Adapazarı	İbrahim oğlu Genç Osman
Selanik-Siroz DemirHisar-Vetrine	02.06.1926	Kocaeli-Adapazarı Garibler Mahallesi	Hasan kızı Esmâ
Selanik	02.09.1926	Kocaeli-Adapazarı	Selim evlatları Cemile ve Zehra
Manastır-Kozana Serfiçe-Taşlık Mah.	09.09.1926	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mahallesi	Osmanoğlu Ali eşi Kazım kızı Hacire'yle Sağıroğlu Ali Osman, Hüseyin ve Fethi
Selanik-Siroz Alşan Köyü	29.09.1926	Kocaeli-Adapazarı Boyacılar Mah.	Hasanoğlu İbrahim
Karacaova	04.10.1926	Kocaeli-Adapazarı	Edirne'nin Küplü köyünde iskân edilen Mehmet oğlu Hayrettin'in Adapazarı'nda iskanına izin verilmiştir.
Selanik-Siroz Ebdiye Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Gazeller Mah.	Çiftçi Yusuf Pehlivan oğlu İdris Çavuş
Selanik-Siroz Kadiriye Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Celül Mahallesi	Mustafa kızı ve Veysel eşi Gülsüm
Selanik-Siroz Alşan Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Ahmet oğlu Ahmet
Selanik-Siroz Alşan Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Boyacılar Mahallesi	Rençber Recepoğlu Mustafa
Selanik-Siroz İğneli Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı	Osmanoğlu Hüseyin

		Karakalpak Mahallesi	
Selanik-Siroz İğneli Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Karakalpak Mahallesi	İsmail kızı ve Hüseyin eşi Fethiye
Selanik-Siroz İğneli Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Çarkai Samiye Köyü	Rençber Hacı Mehmetoğlu Ahmet
Selanik-Siroz İğneli Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Peşkircii Kebir Mahallesi	Çiftçi Mustafaoğlu Yahya
Selanik-Siroz İğneli Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Uzanlar Mahallesi	Esnaf Salihoğlu Mümin
Selanik-Siroz İğneli Köyü	23.10.1926	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Çiftçi Recep Pehlivanoğlu Ali ve kızı Hanife
Selanik-Siroz Ahmet Paşa Mah.	02.11.1926	Kocaeli-Adapazarı Avadis Mah.	Mehmet kızı Dudu
Selanik	24.12.1926	Kocaeli-Adapazarı	İbrahim kızı Ayşe
Selanik-Siroz	03.03.1927	Kocaeli-Adapazarı	Emin kızları Sabire ve Emine
Selanik-Drama Namazgâh Mah.	28.04.1927	Kocaeli-Adapazarı	Kahveci Abidinoğlu Zülfikar
Selanik	05.05.1927	Kocaeli-Adapazarı Peşkirci Kebir Mahallesi	Süleyman kızı Fatma
Selanik-Siroz DemirHisar-Vetrine	07.06.1927	Kocaeli-Adapazarı	Ahmet kızı Ümniye
Preşova	14.12.1927	Kocaeli-Adapazarı	Elmas'la kızı Azize
Lankaza	10.03.1928	Kocaeli-Adapazarı	İbrahim oğlu Muhsin ve kız kardeşi
Selanik-Drama Rahvika Köyü	20.01.1929	Kocaeli-Adapazarı	Tütüncü Hüseyinoğlu İsmail eşi Fatma
Selanik-Drama Rahvika Köyü	20.01.1929	Kocaeli-Adapazarı	Tütüncü Ahmetoğlu Hüseyin

Selanik-Siroz Çerkez Fuadiye Mh.	16.03.1929	Kocaeli- Adapazarı Subaşı Mahallesi	Mustafa kızı ve İbrahim eşi Havva
--	------------	---	--------------------------------------

Kaynak: BCA, Dışişleri Bakanlığı, *Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*.

Sakarya bölgesinde Osmanlı Devleti döneminde oluşturulan İskân Komisyonunun, göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı çalışmalar sonraki dönemlerde de etkisini sürdürmüş, bölgede mübadillerin iskanında temel teşkil etmiştir. Komisyon ve belediyeler, göçmenlerin iskanına uygun yerleşim yerlerini belirlemek, yeni iskân alanları oluşturmak gibi hizmetlerde bulunmuştur. Ayrıca mübadiller için de benzer çalışmalar yapılmış, iskân bölgelerine tevfiz⁷ komisyonları kurularak, geride bırakılan malların ve yapılacak yardımların tespiti sağlanmıştır (Sofuoğlu, 2005, s.1020). Mübadillerin Yunanistan'da bıraktıkları malların değerleri resmi makamlar tarafından tespit edilerek belgelendirilmiştir. Bu belgelerden biri mübadillere verilmiş, Türkiye'de gerekli yardımlar yapılırken bu belge dikkate alınmıştır. Ancak bu süreçte bazı yolsuzluklar yapılarak haksız kazanç elde edildiği de gözlemlenmiştir (Yeşilbursa ve Ateş, 2017, s.2463-2464).

Sakarya bölgesine iskân edilecek mübadillerin bir kısmı, geldikleri bölgelerin benzer özelliklerini taşıması ve ekonomik faaliyetlerine uygun olması gibi sebeplerle, bir kısmı da daha önce yerleşmiş akrabalarının yanına gitmek istedikleri için bu bölgeye sevk edilmiştir. Ayrıca, bazı mübadiller, yerleştirdikleri diğer iskân bölgeleri yerine Sakarya'yı tercih etmiştir. Barınma sorununun çözümü için hükümet tarafından mesken inşa çalışmaları başlatılmış (İpek, 2015, s. 1260), bu süreçte mübadillerin bir kısmı Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin sağladığı çadırlarda veya kendi imkanlarıyla yapılan meskenlerde kalmış, bir kısmı da Rum ve Ermenilerden kalan metruklara yerleştirilmişlerdir (BCA, Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin), 46/83/4). Barınma sorununun çözümü için öncelikle numune köyler oluşturulması planlanmış, bu kapsamda Türkiye genelinde 27 adet numune köy inşa edilmesi hedeflenmiştir. Ancak bu yöntem zaman alıcı ve maliyetli olduğundan, 1925 yılında bu plan terk edilmiş ve mübadiller için ilk kalıcı yerleşim yerleri olan "İktisadihane" adı verilen yerleşim yerlerinin yapımına başlanmıştır.

⁷ Tevfiz: Mübadillerin Yunanistan'da bıraktıkları mallarına karşılık Türkiye'de kendilerine taşınmaz mal verilmesi durumuna denilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: (İpek, 2000, s.134-147).

İktisadihaneler genellikle kerpiç ve çamurla yapılmış, maliyeti düşük ve hızlı tamamlanabilen evlerdir. Evler genellikle dört haneli, ayrı bahçelerle planlanmış olup, en az iki odalı ve genellikle üç veya dört odalı olarak tasarlanmıştır. İktisadihanelerin ortalama ömürleri beş yıldır. Bu doğrultuda İzmit bölgesinde yaklaşık 630 adet evin inşası başlatılmıştır (Vatan, 6 Temmuz 1924; İpek, 2000, s.102-104). Mübadillerin yerleştirilmesi için evler inşa edilirken, boşalmış Rum ve Ermeni evleri onarılarak yeniden kullanılmış ve yeni köylerle mahalleler kurulmuştur (Ulugün, 2015, s.1305). 1924-1930 yılları arasında Kocaeli mıntkasında yaklaşık 15.530 mübadil iskân işlemine tabi tutulmuş, bölgede iskân edilenlere 1.688 adet ev, 27 adet arsa, 295 adet dükkân ve 111.218 dönüm tarla verilmiştir. Bölgede 1927 yılında iskân işlemleri durdurulmuştur (İpek, 2015, s.1260).

İskân sürecinde; özellikle yolculuğun her aşamasında, sağlık, iaşe, eksik belge sorunları başta olmak üzere çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Mübadillerin kalıcı iskân süreçlerinde, bölgeye devam eden sevkler ve mübadillerin iskân edildikleri bölgelerden izinsiz ayrılarak başka bölgelere gitmeleri şeklinde sürekli yer değiştirmeleri iskanın planlanmasını olumsuz etkilemiştir (Şen, 2004, s.74; BCA, Toprak İskân Genel Müdürlüğü (İskân), 16/65/7; BCA, Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin), 36/9/4). Diğer yandan, Rum mübadillerden kalan evlerin çoğunun harap, oturulamaz bir halde olması, sağlam olan bazı evlere mübadil olmayan kişilerin yerleşmesi gibi faktörler sıkıntıların artmasına yol açmıştır. Tüm bu sıkıntıların yanında gerek sevk gerekse iskân sürecinde bazı akraba ve ailelerin birbirlerinden ayrılarak parçalanmaları gibi istenmeyen durumlar yaşanmıştır. Mübadillerin yaşam koşulları ve mesleklerine uygun bir yerleştirme yapılmaya gayret edilmesine rağmen yine aksaklıkların yaşandığı görülmektedir. Mübadillerin yaşam koşullarına ve ekonomik faaliyetlerine uygun olmayan bölgelere iskân edilmeleri, yaşanan sıkıntı ve aksaklıklar, mübadillerin uyum sürecini, üretici konuma geçmelerini olumsuz bir şekilde etkilemiştir (Arı, 2016, s.125-132; Macar, 2015, s.176; Şen, 2004, s.68; Ağanoglu, 2001, s.292).

Serdivan'da Mübadiller

Sakarya il merkezinin batısında yer alan Serdivan'ın, şehir merkezine uzaklığı 2 km., Adapazarı'na uzaklığı 5 km.dir. Batısında Kocaeli, kuzey

ve kuzeydoğusunda Adapazarı, doğusunda Arifiye, güneyinde Sapanca ve Sapanca Gölü bulunmaktadır (“Serdivan”, <http://www.sakarya.gov.tr/serdivan>). Arapça “divan” ve Farsça “ser” kelimelerinin birleşiminden oluşan Serdivan kelimesi, “muhtarlık” anlamına gelmektedir. Aynı zamanda Farsça “ser” kelimesi “baş” anlamında kullanıldığından ve önceki yıllarda bu bölgenin, burada bulunan divanlık şeklinde yerleşim birimlerinin merkezi olması nedeniyle, bölgenin adı “Başdivan” olarak bilinmektedir (“Serdivan”, <https://serdivan.meb.gov.tr/serdivan.html>; Narin ve Konukçu, 2013, s.94). Diğer yandan Osmanlı döneminde bölgede “Saridoğan” kuşlarının yetiştirilmesinden dolayı bölge “Saridoğan” olarak anılmaktadır. Serdivan bölgesinden kaynaklarda “Petrades”, “Sardovan”, “Saridoğan”, “Başdivan” gibi çeşitli isimlerle söz edilmiştir (Narin ve Konukçu, 2013, s.93-96).

Serdivan’da ilk yerleşimin, 17. yüzyılda buraya yerleştirilen Rumlar tarafından oluşturulduğu bilinmektedir. Arşiv kayıtlarında “*Rumani Serdivan Karyesi*” olarak geçen bölge bir Rum köyü olup Milli Mücadele ve mübadele dönemlerinde Rumlar köyden ayrılmışlardır (Narin ve Konukçu, 2013, s.9).⁸ Serdivan ilçesinin günümüzdeki mevcut yerleşim yerinde kurulması, büyük ölçüde mübadeleyle gerçekleşmiştir. Serdivan, Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi doğrultusunda Anadolu’ya gelen mübadillerin yerleştirilecekleri bölgeler arasında belirlenmiştir. Ancak, mübadeleyle bölgeye gelen göçmenler, bölgede Rumlardan kalan yerlerden ziyade günümüzdeki Serdivan ilçesinin bulunduğu yerlere yerleşmişler, böylece o tarihlerde Serdivan köyü kurulmuştur. Adapazarı’na bağlı bir köy olarak kurulan Serdivan, kurulduğu dönemden itibaren çeşitli tarihlerde göç almaya ve gelişmeye devam etmiştir. 2 Şubat 1956’dan itibaren belediye teşkilatı kurulmuş ve kasaba statüsüne yükselmiş, ancak 1981’de tüzel kişiliği kaldırılarak Adapazarı belediyesiyle birleştirilmiştir. Çok geçmeden 1982’de yeniden belediye teşkilatı kurulan Serdivan’da özellikle 1999 depreminden sonra artan nüfusla birlikte hızlı bir gelişme başlamış, 22 Mart 2008’de ilçe olmuştur (“Serdivan”, <https://serdivan.meb.gov.tr/serdivan.html>). Serdivan’ın en eski yerleşim yeri “Selahiye” mahallesi olup, günümüzde toplamda 24 mahalleden oluşmuştur. Serdivan’ın mahalleleri şu şekilde sıralanabilir;

⁸ Osmanlı Devleti döneminde 1840’lı yıllarda bölgedeki gayrimüslim tebaaya ait nüfus kayıtları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: BOA, NFS. D., 645; BOA, ML. VRD. TMT., 4180.

*Aralık Mahallesi, Aşağıdereköy Mahallesi, Arabacıları Mahallesi, Beşköprü Mahallesi, Bahçelievler Mahallesi, Beşevler Mahallesi, Çubuklu Mahallesi, Dağyoncalı Mahallesi, Esentepe Mahallesi, Hamitabat Mahallesi, İstiklal Mahallesi, Kazımpaşa Mahallesi, Kızılcıklı Mahallesi, Kuruçeşme Mahallesi, Kemalpaşa Mahallesi, Köprübaşı Mahallesi, Meşeli Mahallesi, Otuziki Evler Mahallesi, Orta Mahallesi, Reşadiye Mahallesi, Uzunköy Mahallesi, Vatan Mahallesi, Yukarıdereköy Mahallesi*dir (<https://serdivan.bel.tr/>).

Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi gereğince mübadillerin yerleştirilecekleri bölgelerden biri olarak belirlenen Serdivan bölgesine mübadiller, deniz yoluyla taşınarak öncelikle İzmit'e, oradan Serdivan'a nakledilmişlerdir. Serdivan'ın günümüzdeki yerleşim yapısı doğal olarak mübadeleyle şekillenmiştir. Normal koşullarda mübadillerin, Rum ve Ermenilerden kalan evlere yerleştirilmesi düşünülmese rağmen, evlerin çoğunun kullanılamaz, harap bir halde olması, bazılarının diğer insanlar tarafından işgal edilmiş olması gibi sebeplerle yetersiz kalması, Serdivan'da yeni evler ve yerleşim yerleri oluşturma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Serdivan'da, mübadeleyle gelenler için 400 hanelik bir köy kurulmuş, köyün arazileri gelenlere tahsis edilerek burada iskân edilmişlerdir. İlk etapta Drama bölgesinden gelenlerin bir kısmı Serdivan'a nakledilerek, burada iskân edilebilmeleri için mesken yapımı başta olmak üzere gerekli çalışmalar başlatılmıştır (Şahin, 2005, s.697; BCA, Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Memurin), 33/48/5; BCA, Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin), 41/48/5).

Bölgedeki alçak kesimlerin sivrisinek sorunuyla karşı karşıya olması nedeniyle, mübadillerin yerleştirilmesi için daha yüksek kesimler tercih edilmiştir. Eski bir Rum köyü olan Serdivan'ın yüksek kesimlerinde yeni yerleşim yerleri kurularak mübadiller buraya yerleştirilmiştir. Örneğin, Drama'nın tütün yetiştiriciliğiyle meşhur Ravika köyünden gelen mübadiller için öncelikle "Dağ Köyü" adı verilen bir köy kurulmuş, okul, cami, su gibi ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. Ancak, bölgeye yerleştirilen mübadillerin bir süre sonra iklim şartları, ekonomik faaliyetlerine uygun yerler aramaları, salgın hastalıklar başta olmak üzere çeşitli sebeplerle bölgeden ayrılarak, Manisa'nın Akhisar bölgesine göç ettikleri anlaşılmaktadır. Diğer yandan, Samsun bölgesine iskân edilmelerine karar verilen mübadillerden bir kısmının burada kalmak istememesi üzerine, daha önceden Adapazarı bölgesine iskân edilmiş olan Dramalı mübadillerden bazıları bu grubu Adapazarı bölgesine çağırmıştır. Görüldüğü gibi, farklı yerlere iskân edilmelerine rağmen, yerleştirildikleri yerlerden ayrılarak bu bölgeye yerleşen mübadiller olmuştur. Mübadillerin iskân sürecinde;

mevcut imkanlar doğrultusunda mesleklerini icra edebilmeleri, üretici konuma gelebilmeleri, gündelik yaşamlarına devam edebilmeleri için konut ve arazi yardımı başta olmak üzere her alanda gereken yardımlar yapılmaya çalışılmıştır. Arazi taksimi için vilayetlerde ve kaza merkezlerinde arazi tevzi komisyonları oluşturularak gerekli çalışmalar yapılmıştır (Konukçu, 2012, s.215; <https://serdivan.bel.tr/>).

Uyum Süreci

Tarihsel süreç içerisinde çeşitli sebeplerle göç eden göçmen grupları, özellikle ilk dönemlerde yeni yerleşim yerlerinde çoğunlukla dışa kapalı ve içe dönük bir yaşam tarzını benimsemişlerdir. Aynı durum mübadiller için de geçerlidir. Yeni yaşam yerlerinde tutunabilmek, varlıklarını devam ettirebilmek, sonraki nesillere aktarabilmek amacıyla kendilerinden olanlarla bir arada olmayı istemişler ve kendilerini tanımlama biçimi olarak “mübadil kimliği”ni benimseyerek, tecrübeleri, katkıları, paylaşımları ve değerleriyle “mübadil kültürü”nü oluşturmuşlardır.

İlk dönemde özellikle dil farklılığından kaynaklanan anlaşmazlıklar, mübadillerin kendilerini tam olarak ifade edememelerine, yeterli iletişimin kurulamamasına yol açmış, mübadillerin “*gavur, yarım gavur...*” gibi birtakım ithamlarla dışlanmalarına neden olmuştur. Bu durum, mübadillerin yerli halkla uyum, kaynaşma ve kimlik sorunlarını beraberinde getirmiş olmasına rağmen, uyum sürecinde “öteki” kavramı bölgenin demografik ve sosyal yapısına da bağlı olarak çok derin anlamlara bürünmemiştir. Zamanla yerli halkla mübadiller arasındaki iletişim, etkileşim, tecrübe ve kültür paylaşımları artmaya başlamış, kültürel farklılıklar sorun olmaktan çıkmış, kültürel kaynaşma sağlanmıştır. Aynı zamanda, önceki dönemlerde özellikle Rumeli’den gelen göçmenlerle kültürel benzerliklerin olması, iletişime katkı sağlamıştır. Karşılıklı iletişimin artmasıyla birlikte kültürel etkileşim ve yerli halkla bütünleşmeler gerçekleşmiş, sosyal ilişkiler gelişmiştir (Sepetcioğlu, 2014, s.72). Zorunlu göçün travmatik etkilerinden en kısa sürede kurtulabilmek, uyum sağlayabilmek, kültürlerini yaşatmak ve kimliklerini koruyabilmek için bir an önce kendi düzenlerini kurmaya çalışmışlardır. Zamanla yerli halkın mübadilleri benimsemesi ve manevi desteği, mübadillerin aidiyet duygusunu güçlendirerek kimlik arayışlarında yaşanabilecek olumsuz etkileri ve yerli-yabancı kavramını azaltmış, uyum sürecine olumlu katkı sağlamıştır. Diğer yandan, mübadillerin birbirlerine destek ve uyumları için mübadil dernekleri,

vakıf ve mübadil köy kahvehaneleri kurma şeklinde aktiviteler gerçekleştirilmiştir (Goularas, 2012, s.135).

Mübadillerin Bölgeye Sosyo-Ekonomik Katkıları

Bölgede mücadele yıllarında durma noktasına gelen tarım faaliyetleri mübadillerle birlikte yeniden canlanmaya başlamış, mübadillerin çalışkan ve girişimci olmaları, tarımsal faaliyetlere ilişkin daha bilinçli, deneyimli, teknik bilgi ve gelişmiş yöntemlere sahip olmaları, ihtiyaç duyulan iş gücünü karşılamaları, tarım sektörünün ve ekonominin gelişmesine katkı sağlamıştır. Mübadillerin, iskân edildikleri yerlerde ekonomik faaliyetlerini devam ettirebilecek koşullar sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin, devlet desteği sağlanarak dağıtılan arazilerde tütün üretimi yapılmaya başlandığı gibi, Ravika köyünden gelerek Serdivan'a yerleşen mübadillerin yanlarında getirmiş oldukları incir, dut ve üzümü ekmeleri neticesinde, yörede "Ravika İnciri, Doktor üzümü, Avdira Dutu" olarak bilinen önemli lezzetler yetiştirilmeye başlanmıştır (<http://www.sakaryahalk.com/>). Mübadillerin sahip oldukları mesleklerle ilgili tecrübe ve bilgi birikimlerini bölge halkına aktarmaları, sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinde, uyum sürecinde önemli rol oynamıştır. Bölgede çoğunlukla gayrimüslimlerin tekelinde olan ipekböcekçiliği, zeytin, tütün işletmeciliği, bağ ve bahçe tarımı, birtakım el sanatları gibi ekonomik faaliyetler de mübadillerle birlikte Türklerin eline geçmiştir. Dört tekerlekli kağnıların kullanımı, duvar ve boyama ustacılığı, düz çatı yerine üçgen çatı ve duvarları kireçle boyama tekniklerini paylaşmışlardır. Ancak, giden Rumların büyük ölçüde ticaret ve zanaatla uğraşmaları ve bölge ekonomisinde ticaretin önemli bir yer tutmasına karşılık, gelen mübadillerin çoğunlukla tarım ve hayvancılıkla uğraşmaları, ekonomide ister istemez bazı sıkıntılara da yol açmıştır (İnce, 2017, s.396).

Sonuç

Serdivan bölgesi, 1923 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi sürecinde özellikle Drama bölgesinden gelen mübadillerin iskân edildiği önemli bir yerleşim merkezidir. Mübadele Sözleşmesi'yle birlikte yaşanan göç süreci, köklü bir değişim yaşamak zorunda kalan mübadiller için sadece coğrafi bir yer

değiştirmeden ibaret olmayıp, sürecin karmaşık dinamikleri, mübadillerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarını da derinden etkilemiştir. Öncelikle belirsizlik ve zorluklarla geçen yolculuk, mübadillerin hayatta kalma ve yeni bir yaşama başlama mücadelesine dönüşmüştür. Mübadiller, ilk dönemlerde yeni yerleşim yerlerinde karşılaştıkları barınma sorunları, altyapı eksiklikleri, mülk edinme, farklı sosyo-kültürel geçmişe sahip bireylerin bir arada yaşamaya başlamaları ve toplumsal uyum gibi konularda zorluklarla karşılaşmış, geride bıraktıkları yakınları ve mal varlıklarıyla ilgili endişeler yaşamış, ekonomik, eğitim ve sağlık alanlarında sıkıntılar çekmişlerdir. Ancak tüm bu zorluklara rağmen hayata tutunabilmek adına büyük çaba göstermiş ve başarılı olmuşlardır. Zamanla yerel halkla karşılıklı etkileşim ve iletişimin artarak sosyo-kültürel dayanışmanın geliştirilmesi ve mübadillerin kültürel zenginlikleri, bölgenin sosyal dokusunun güçlenmesine katkı sağlamıştır. İskân edildikleri bölgelere ve özellikle Serdivan'a önemli değerler katmışlardır. Kendilerine özgü kültürleri, dünya görüşleri, sosyal tecrübeleriyle bu yerlere canlılık, kültürel çeşitlilik ve zenginlik getirmişler, Anadolu'nun vazgeçilmez bir parçası haline gelmişlerdir. Sakarya bölgesinde mübadillerin yerleşimiyle oluşan kültürel doku, bölgenin ekonomik ve sosyal yapısına olumlu katkılar sağlamıştır. Ayrıca, ulus devlet anlayışı çerçevesinde nüfusun homojenleştirilmesinde ve asker ihtiyacının karşılanmasında mübadillerin önemi büyüktür.

Mübadiller, bölgenin sosyo-ekonomik yapısının geliştirilmesinde de önemli rol oynamışlardır. Özellikle tarım alanlarında deneyimlerini paylaşarak bölge ekonomisine katkı sağlamış, tarımda yeni teknikler ve ürün çeşitliliği getirerek verimliliği artırmış, yerel ekonomiyi canlandırmışlardır. Esnaf ve ticaret alanlarında aktif rol alarak istihdam sağlamış, sosyal ilişkilerle dayanışma ortamı oluşturmuşlardır. Bu süreçte, göçmenler hem kendi geçimlerini sağlarken hem de yerel halkla entegrasyonlarını güçlendirmişlerdir. Mübadele sonrasında Türkiye'de Rumların ayrılması bazı sektörlerde boşluklar yaratmış ancak mübadil Türklerle bu boşluklar doldurulmuş ve ekonomik gelişim desteklenmiştir. Tarımsal faaliyetlerin ve ekonominin millileştirilmesinde mübadillerin rolü büyük olmuştur.

Mübadele sürecinin değerlendirilmesi; günümüzde göç politikaları ve toplumsal uyum üzerine yapılacak planlama ve politika oluşturma süreçlerine ışık tutabilir.

Extended Abstract

The Process of the Population Exchange in Turkish Political History: The Case of Sakarya-Serdivan⁹

Cemile Şahin¹⁰

ORCID: 0000-0001-9989-8903

Filiz Türüt¹¹

ORCID: 0009-0008-8973-3708

Throughout Ottoman history, numerous migrations occurred. During the 15th and 16th centuries, outward migration was common, but from the 18th century onward, as the state weakened, inward migration increased. The 19th century saw significant mass migrations of Muslims from Crimea, the Caucasus, and the Balkans to Anatolia, especially after the Ottoman-Russian War of 1828-1829, the 1856 Crimean migrations, the 1864 Caucasian migrations, and the 1877-1878 Ottoman-Russian War. Migrations continued to rise after the Balkan Wars of 1912-1913 and during World War I, with thousands seeking safety in Ottoman territories due to threats to their lives, property, and honor.

During the Republic period, the issues of migration, dispatch, provisioning, and settlement inherited from the Ottoman period continued. In this period, the population problem of the newly established state and the construction of a nation-state, with immigrants seen as an important resource for the development of its military, political, economic, and social structure, contributed significantly to the state's historical responsibility and efforts to accommodate immigrants due to various internal and external factors. In the early years of the Republic, migrations to Turkey were from the Balkans, Caucasus, and the Middle East, especially from Greece, Bulgaria, Albania, Romania, and Yugoslavia. The "1923 Population Exchange" with Greece holds special significance.

The decision for a population exchange between Turkey and Greece was implemented according to the Turkish-Greek Population Exchange

---

⁹ This study; was produced by synthesizing and transforming the Master's thesis titled "Post-Exchange Migration to Sakarya and Its Impact on Serdivan" into an article. The thesis was prepared by Filiz Türüt at Karabük University, Institute of Social Sciences, Department of History, under the supervision of Dr. Cemile Şahin.

¹⁰ Associate Professor, Bandırma Onyedli Eylül University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations, E-mail: cemilleshn@gmail.com

¹¹ Teacher, Ministry of Education, E-mail: filizturut@outlook.com

Agreement, signed on January 30, 1923. According to the decision, the Muslim population living in Greece (excluding the Muslims of Western Thrace) and the Greek Orthodox population living in Turkey (excluding the Greeks in Istanbul) were to be exchanged. Consequently, hundreds of thousands of people were forced to leave their homelands and migrate. During this process, the Exchange Migrants faced significant hardships, and after arriving in Turkey through various means, settlement efforts were initiated for them. From the late Ottoman period, there had already been migration movements from the lost territories to Anatolia, and necessary assistance and settlement efforts for migrants were attempted within the available means. Similarly, necessary aid was provided to the immigrants, and efforts were made to settle them as quickly as possible and help them integrate into life. Accordingly, settlement areas for immigrants were identified, and necessary preparations were completed. The Sakarya region was among the significant areas where Exchange Migrants were settled. Due to its strategic location, transportation facilities, geographical features, climate, fertile lands, water resources, and forests, the Sakarya region has historically been an important settlement center. These features made the region attractive for immigrants, making it an important settlement area for migrants from the early periods. The cultural fabric formed over time in Sakarya, aided by immigrants, along with the ability to live together harmoniously, economic and social opportunities, made the region livable and contributed to its development as an important center of agriculture, trade, and industry. The Serdivan village, part of Sakarya and identified as a settlement area for the immigrants, became a significant settlement site during the exchange process, particularly for migrants from the Drama region. Instead of settling in the houses left by Armenians and Greeks, the immigrants established the Serdivan village, with around four hundred households, on a higher area near these settlements, which corresponds to today's Serdivan.

The population exchange had both advantages and disadvantages for Turkey and Greece. In Turkey, the departure of skilled Greeks created gaps in various industries, while Greece faced initial difficulties like unemployment and housing for migrants. However, Turkish exchangees gradually filled the vacated areas in Turkey, aiding in the nationalization of the economy and introducing better agricultural practices. Many immigrants to Anatolia, particularly in Serdivan, engaged in tobacco

farming, boosting local agriculture and the economy. Immigrants also helped homogenize the population and met military needs.

This study focuses on the process leading up to the signing of the Exchange Agreement on January 30, 1923, and the developments during this process. The primary topics covered include the works conducted in line with the exchange decision, the transfer of immigrants from Greece to Anatolia, the identification of areas in Anatolia where immigrants could be settled, the realization of the exchange, the difficulties and challenges faced during this process, and the efforts made to settle them quickly and help them integrate into life and become productive. Additionally, a list of immigrants settled in the Kocaeli-Adapazarı region has been provided as far as could be determined. In the main section of the study, which constitutes its primary objective, the immigrants in the Serdivan region are discussed. This includes examining the geographical location and features of the Serdivan region, its historical development and importance, and the settlement of immigrants in the region. The study also investigates the role and importance of immigrants in the establishment of Serdivan in its present location, the importance of those immigrants who remained in the region despite some migrating to other areas over time, and their contribution to the economic, social, and cultural development of the region. Various archival sources, period newspapers, books, and articles written on the subject have been utilized in this study. Additionally, evaluations were made by interviewing some individuals from the immigrant families settled in the Serdivan region. The evaluations made are intended to contribute to solving some of the current problems encountered in the process of immigrant integration and peaceful coexistence with the local community.

Kaynakça/References

Arşiv Belgeleri

BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 149/1/1.

BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 149/1/11.

BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 152/27/3.

- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 273/797/16.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 282/846/20.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 285/863/5.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 361/14/3.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 361/14/4.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 361/14/14.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 367/51/1.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 367/51/2.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 367/51/3.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 367/56/2.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 387/184/15.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 405/309/3.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 409/340/9.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 409/340/11.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 411/352/9.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 411/352/10.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 418/394/15.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 459/699/1.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 459/699/2.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 460/707/5.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 613/1727/15.

- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 667/2032/3.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 669/2043/14.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 670/2051/14.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 674/2075/26.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 675/2079/6.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 675/2079/7.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 676/2083/11.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 676/2085/15.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 676/2086/5.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 680/2107/44.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 680/2107/46.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 680/2107/47.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 680/2107/48.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 682/2116/3.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 682/2116/4.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 682/2116/9.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 682/2116/10.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 682/2116/12.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 682/2116/13.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 682/2116/15.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 682/2116/16.

- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/17.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/18.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/19.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/20.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/22.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/23.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/24.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/25.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/26.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/28.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/29.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 682/2116/32.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 688/2140/6.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 688/2140/9.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 688/2141/42.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 688/2141/48.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 688/2141/49.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 694/20167/28.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 700/2201/1.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 700/2201/3.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 700/2201/5.

- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 700/2201/7.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/29.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/13.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/14.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/15.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/16.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/27.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/33.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/35.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/38.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/39.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/40.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/41.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/42.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 701/2205/43.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 703/2218/7.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 703/2218/8.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 705/2226/6.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 706/2235/11.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 706/2235/17.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 707/2237/14.

- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 707/2238/45.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 711/2255/7.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 712/2260/17.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 712/2260/2.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 712/2260/18.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 731/2367/24.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 733/2377/11.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 733/2377/13.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 733/2377/17.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 733/2377/20.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 752/2471/3.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 786/2650/27.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 845/2987/18.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 845/2987/19.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 850/3024/1.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 861/3094/14.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 879/3206/12.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 889/3271/30.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 908/3390/17.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 962/3723/1.
- BCA, Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri, 1002/3961/24.

- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 1002/3961/26.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 1021/4077/4.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 1021/4077/6.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 1023/4087/6.
- BCA, *Dışişleri Bakanlığı, Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri*, 1028/4122/34.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (İskân)*, 16/65/7.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Memurin)*, 33/48/5.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 36/9/4.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 41/48/5.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 44/67/14.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 45/72/10.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 45/75/30.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 46/83/4.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 49/99/15.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 49/101/22.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 51/116/5.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 56/146/9.
- BCA, *Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin)*, 57/150/11.
- BOA, NFS. D., 645.
- BOA, ML. VRD. TMT., 4180.
- Kızılay Arşivi (KA), 88/69, 5 Nisan 1340/1924.
- Kızılay Arşivi (KA), 88/ 152, 2 Nisan 1340/1924.
- Kızılay Arşivi (KA), 88/ 152, 8 Nisan 1340/1924.

Sürelî yayınlar

- Vakit*, “Muhacirlerin İşleri”, 20 (Ramazan) Nisan 1924.
- Vakit*, “Mübadele Faaliyeti”, 22 (Ramazan) Nisan 1924.
- Vakit*, “Muhacir Nakliyatı”, *Vakit*, 18 (Şevval) Mayıs 1924.
- Vatan*, “Muhacirlerin İskânı”, 18 (Recep) Şubat 1924.
- Vatan*, “Muhacir Nakliyatı”, 18 (Şaban) Mart 1924.
- Vatan*, “Muhacirlerin Nakli”, 16 (Ramazan) Nisan 1924.
- Vatan*, “İzmit Havalisinde İskân Edilen Muhacirler”, 6 (Zi'l-Hicce) Temmuz 1924.

Tezler

Çelebi, E., (2005). *Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti (Kuruluşu, Teşkilât Yapısı ve Faaliyetleri)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Kitap ve Makaleler

- "352 Sayılı Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti İhdasına Dair Kanun", (1923). *Kanunlar Dergisi*, Ankara: TBMM Basımevi, C. 2.
- Ağanoğlu, Y., (2001). *Göç, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makûs Talih*, İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Aktaş, A., (2008). *Kültürel Renkleriyle Sakarya*, Adapazarı: Adapazarı Merkez Belediyesi Kültür Yay.
- Arı, K., (1995). *Büyük Mübadele, Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)*, İstanbul.
- Arı, K., (2008). *Türk Ticaret-i Bahriyesi ve Mübadele Gemileri*, İzmir: Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi Yayınları.
- Bayındır Goularas, G., (2012). "1923 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Günümüzde Mübadil Kimlik ve Kültürlerinin Yaşatılması", *Alternatif Politika*, 4/2: 129-146.
- Çelebi, E., (2006). "Türk ve Rum Ahalinin Mübadelesine Dair Oluşturulan Komisyonlardan Muhtelit Mübadele Komisyonu ve Faaliyetleri", *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8/1: 107-120.
- Çetin, N., (2015). "Tasfiye Talepnamelerine Göre Kocaeli İline İskân Edilen Mübadillerin Memleketleri ve İskân Edildikleri İdari Birimler", *Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Eröz, M., Alpan, S., (1968). *Adapazarı Tarihçesi ve Sakarya Coğrafyası*, İstanbul.
- İnce, E., (2017). "Tasfiye Talepnamelerine Göre Selanik Müslüman Türk Köyleri Mübadillerin Mesleki Dağılımları Üzerine Tespitler", *Mübadelelerin 94. Yılı anısına Uluslararası Mübadele Sempozyumu Bildirileri*, Tekirdağ: Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- İpek, N. (2015). "Kocaeli'nde Göç ve İskân", *Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri-III*, Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- İpek, N., (2000). *Mübadele ve Samsun*, Ankara: TTK Yay.
- İskân Tarihçesi*, (1932). İstanbul: Hamit Matbaası.
- Karpat, K., (2018). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*, İstanbul: Timaş Yay.
- Kaya, M., Devci, A., (2014). "Tasfiye Talepnamelerine Göre Ankara Vilayetinde Mübadillerin Yerleştirilmesi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 14/29: 175-188.

- Kılıç, Ö., (2021). *XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nden Latin Amerika'ya Göç Hareketi*, Ankara: TTK Yay.
- Konukçu, E., (2012). *Sakarya Yazıları*, Sakarya: Değişim Yayınları.
- Macar, E., (2015). "Yunanistan'dan Anadolu'ya Göç: Nüfus Mübadelesi", *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Narin, R., (2011). *XIX. Yüzyılda Adapazarı*, Sakarya: Sakarya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Narin, R., Konukçu, E., (2013). *Serdivan Tarihi*, Sakarya: Serdivan Belediyesi.
- Özcan, E., (2010). "Ahali Mübadelesi ve Yardımların İstanbul Örneği", *Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9/20-21: 55-75.
- Parlak, C., (2012). "Çanakkale Merkeze ve İlçelerine Yerleştirilen Giritli Mübadil Göçmenler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi*, 10/13 : 127-154.
- Sakarya Halk Kültürü (Derleme Çalışması)*, (2003). Editör: Türker Eroğlu, Sakarya.
- Saydam, A., (1997). *Kırım ve Kafkasya Göçleri (1856-1876)*, Ankara: TTK Yay.
- Sepetcioglu, T. E., (2014). "İki Tarihsel "Eski" Kavram, Bir Sosyokültürel "Yeni" Kimlik: Mübadele Nedir, Mübadiller Kimlerdir?", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.180, S.180: 49-84.
- Sofuoğlu, E., (2005). "Adapazarı'nda Belediyecilik Faaliyetleri", *Sakarya İli Tarihi*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.
- Şahin, E., (2005). "Sakarya Vilayetinin Oluşumu", *Sakarya İli Tarihi*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.
- Şen, İ., (2004). "Salihli Mübadilleri ve Karşılaştıkları Sorunlar", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.16: 65-78.
- Ulugün, F. Y., (2015). "Kocaeli'de Tarihsel Göçler". *Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri-III*, Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Uluslararası Göç örgütü (IOM), (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*.
- Uzman, N., (2018). *Türkiye'nin Mülteci ve Muhacir Politikaları (1923-1947)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Yeşilbursa, B. K., Ateş, A., (2017). "Mübadele ile Kocaeli'ne İskân Edilen Göçmenler ve Karşılaştıkları Sorunlar (1923-1930)", *Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları.

İnternet Siteleri

<https://serdivan.bel.tr/96f4ff36bd05635d6566754bbc33c792/1/Serdivan%20Belediyesi%202020-2024%20Stratejik%20Plan%C4%B1%20%281%29.pdf> (erişim tarihi:23.05.2024)

"Serdivan", <https://serdivan.meb.gov.tr/serdivan.html> (erişim tarihi: 23.05.2024).

"Serdivan", <http://www.sakarya.gov.tr/serdivan> (erişim tarihi: 23.05.2024).

“Serdivan’ın Üç Unutulmaz Endemik Tadı Ravika İnciri, Avdira Dutu, Doktor Üzümü”, Erişim 14 Aralık, 2018, <http://www.sakaryahalk.com/m-serdivan-in-uc-unutulmaz-endemik-tadi-ravika-inciri-avdira-dutu-doktor-uzumu-2368.html> (erişim tarihi: 29.05.2024).

Sakarya Valiliği İl Brifingi, Temmuz 2022. (http://www.sakarya.gov.tr/kurumlar/sakarya.gov.tr/y_site/sakarya/brifing/Kisa-brifing--temmuz-2022.pdf), (erişim 09.03.2023).

Cemile Şahin

Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi’nde öğretim üyesi (Doç Dr.) olarak görev yapmaktadır. Lisansını Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi’nde tamamladıktan sonra Anadolu Üniversitesi’nde yüksek lisans, Ankara Üniversitesi’nde doktora eğitimini tamamlamıştır. Uzmanlık alanı olan Siyasi Tarih, Göç, Göç ve Göçmen Meseleleri ve Göç Politikaları konularında çalışmalarını sürdürmekte olup bu konularda çeşitli uluslar ve uluslararası yayınları mevcuttur.

She serves as an associate professor at Bandırma Onyediy Eylül University. After completing her undergraduate studies at Balıkesir University’s Necatibey Faculty of Education, she earned her master’s degree at Anadolu University and her doctorate at Ankara University. She continues her research in her areas of expertise, which include Political History, Migration, and Migration and Refugee Issues and Policies. She has published various national and international works on these subjects.

E-posta: cemilleshn@gmail.com

Filiz Türüt

14.02.1990 tarihinde Rize’de doğdu. 2006’da Rize Lisesi’ni bitirdikten sonra Giresun Üniversitesi Şebinkarahisar Meslek Yüksekokulu Büro Yönetimi ve Sekreterlik bölümünden 2010 yılında mezun oldu. 2014 yılında Karabük Üniversitesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Karabük Üniversitesinde yüksek lisans eğitimine başladı. 2018 Yılında İstanbul Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Çocuk Gelişimi bölümünü okumaya başladı. 2019 yılında Karabük Üniversitesinde yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2023 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı sözleşmeli öğretmen olarak görev yapmaktadır.

She was born on 14th february, 1990 in Rize. After graduating from Rize High School in 2006, she graduated from Giresun University, Şebinkarahisar Vocational School, office management and secretarial department in 2010. She graduated from Karabük University, Department of History in 2014. She started her master’s degree at Karabük University in 2015. In 2018, she started studying at İstanbul University open Education Faculty Child Development department. She completed her master’s degree at Karabük University in 2019. She has been working since 2023, as a contracted teacher under the Ministry of National Education.

E-posta: filizturut@outlook.com